

Johannes Myyrä

Pelkoa ja kauhua Firenzessä

Tänä vuonna IFPS:n Foorumin teemana Firenzessä oli pelon uudet kasvot. Neljän päivän aikana psykoanalytikit ja -terapeutit esittelivät näkemyksiään nykykulttuurin luomista ja ylläpitämistä kauhuista. Useimmissa esityksissä eli IFPS:n perinne kulttuurin, yhteiskunnan ja kielen tutkimuksen yhdistämisestä psykoanalyttiseen teoriaan. Uutena ymmärtämishorisonttina monessa esityksessä olivat neurobiologian uudet löydöt. Foorumissa ei pelätty psykoanalyysin koulukuntien eroja ja niiden esilletuomista. Oli ihastuttavaa kuulla, että psykoanalyysia ei nähtykään brittien keksintönä, ja Kleinin lisäksi sai kuulla kaikkea Freudista jälkilacanalaisuuteen. Meillä ei juuri ole puhuttu ja kirjoitettu italialaisista ja muista latinalaisen kulttuurin psykoanalytikoista, jotka nyt pääsivät esiin avoimina ja kriittisinä teoreetikoina ja kliinikkoina.

Esitelmissä pelkoja löydettiin hoitotilanteesta potilaan ja terapeutin siirto- ja vastasiirtosuhteista. Kauhujen ilmeneminen potilaan unissa ja musiikissa oli myös teemana. Terapeutin omat pelot mm. omasta tai potilaan tuhoisuudesta ja omasta vanhenemisesta tulivat nekin puheeksi. Kulttuurissa tiedostamattoman pelko tuntuu olevan yhtä vahvaa kuin Freudin aikana ja erilaisten elämänhallintatekniikkoitten opettaminen on yhtä tuottoisaa kuin

ennenkin.

Kulttuurin muutokseen liittyvät pelot tulivat vahvasti esiin. Lisääntyvän vapauden aave koetaan pelottavana ja sitä paetaan vahvaan auktoriteettiin: idiootit valitaan ”demokraattisesti” kansojen johtajiksi. Psykoanalyysi on pitänyt itseään emansipatorisena teoriana, joka pyrkii ihmisen vapauden lisäämiseen. Siksi se taas Suomessakin on käypähoitosuosituksissa syrjäytymässä hyvänä hoitokäytäntönä.

Foorumissa käsiteltiin myös yhteiskunnan muutoksen herättämiä pelkoja ja psykoanalyysin reaktioita niihin. Ekokatastrofin lisäksi puhuttiin toiseuden aiheuttamista kauhuista, joihin yhteiskunta vastaa esimerkiksi lähettämällä aseistetun armeijan ottamaan vastaan pakolaiskaravaaneja. Rasismi on kasvussa kaikkialla ja muukalaisuus saadaan taas sijoitettua itsemme ulkopuolelle. Tätä moukkamaiset kansanjohtajat käyttävät taitavasti hyväkseen levittämällä valheita ja syyttämällä mediaa valeutisista. Ranskassa ja USA:ssa psykoanalytikit ovat julkisesti arvioineet presidenttensä mielen terveyttä ja psyykkisiä ongelmia. Mutta kuten Freud jo totesi, järjen ääni on hiljainen, ja jatkuva taustamöly saa ihmiset taantumaan johtajien palvojiksi. Suomessakin löytyy ”viiltävän älykkäitä” kansanjohtajia, joi-

den vihapuhetta pidetään aitona isänmaallisuutena.

Toiseuden kauhu liittyy myös patriarkaatin luhistumiseen. Miesoletettujen valta-asema on uhattuna. Sukupuolijärjestelmä, joka on taannut ”toisen sukupuolen” alistamisen on joutunut kyseenalaiseksi myös trans-, inter- ja muunsukupuolisten voimakkaassa esilletulossa. Objektisuhteiden palvonnan jälkeen sukupuolisuus ja seksuaalisuus taitavatkin olla palaamassa psykoanalyttisen teorian ytimeen.

Firenzessä puhuttiin bioteknologian kehittymisestä. Geenitekniologia mahdollistaa sairauksien eliminoimisen jo sikiövaiheessa, mutta voidaanko sitä käyttää myös ”oikeanlaisten” ihmisten tuottamiseen? Lääketiede pystyy antamaan mahdollisuuden lisääntymiseen lapsettomuudesta kärsiville. Bioteknologian seurauksena lisääntyminen voidaan erottaa seksuaalisuudesta. Lasten syntymiseen ei tarvita enää (hetero)paria. Isäksi ja äidiksi voi tulla myös luovutetuilla siittiöillä ja munasoluilla ja käyttämällä sijaissynnyttäjiä. Nyt muodostuu uudenlaisia vanhemmuuksia. Lapsia voi olla samaa sukupuolta olevilla pareilla ja yksin elävillä miehillä ja naisilla. Italialaisen tutkimuksen tulokset osoittivat että homovanhempien lapsilla ei ole enempää ongelmia kuin heteroparien jälkeläisillä. Ongelmia kuitenkin riittää. Onko lapsella oikeus/velvollisuus saada tietää biologiset vanhempansa? Miten tietämättömyys vaikuttaa identiteetin kehitykseen? Mikä on biologian osuus identiteetin määräytymisessä?

Kuva perheestä on muuttumassa ja psykoanalyysilla on mahdollisuus luoda uusia kuvia ja fantasioita esimerkiksi kantanäystä, johon osallistuukin kahden sijasta kolme. Muuttuuko käsitys oidipuskompleksista oidipuskompleksisuudeksi? Firenzessä kysyttiin myös, onko oidipuskuvio ympyrä vai kolmio.

Firenzen kokous oli innostava kokemus avoimuudesta teorian ja käytännön muutoksille, joita yhteiskunnan muuttuminen ja humanististen tieteiden, yhteiskuntatieteiden ja neurotieteiden kehitys tuntuu vaativan. Voitaasiinoko siten välttää psykoanalyysin kehittyminen totalitaariseksi ideologiaksi, jota voidaan käyttää vallitsevan sortojärjestelmän pönkittämiseen?

Firenzessä pelko ja kauhu eivät näkyneet niinkään esitysten aiheissa ja rohkeissa väitteissä. Ehkä se oli enemmän läsnä esittämistavassa. Useimmat lukivat esitelmänsä suoraan papereista sujuvana sisälukuna luomatta katsettakaan pelottavaan (?) yleisöön. Kun aikarajat olivat vielä tiukat ja saivat puhujat lisäämään vauhtiaan, muminan kuunteleminen alkoi käydä työstä. Useimmat eivät osanneet käyttää myöskään tekniikkaa helpottamaan tekstinsä seuraamista. Vaikka biotekniologia ja geenitekniikka olivat hyvin hallussa, harva puhuja osasi käyttää viestintäteknologiaa esimerkiksi visuaalista viestintää tai edes tekstidiodia. Pitäisikö käytäntöjä kehittää ja saada foorumit elävimmiksi kohtaamis- ja keskustelupaikoiksi? Voisiko esitelmät lähettää jo ennen kongressia osallistujien luettaviksi? Silloin jäisi aikaa todelliselle keskustelulle. Kuultiin Firenzessä toki myös hyvinkin eläviä suomalaisia ja italialaisia puhujia. Muutos on siis tulossa. Vaviskaa.

Maaailma alkaa olla yhä enemmän kauhun ja pelon vallassa. Firenze taideaarteineen on kuitenkin elävä esimerkki kauneuden voittokulusta ja taiteen kriittisestä potentiaalista. Medicin kappelissa Michelangelon ”Yö” tuumii:

”Rakkaampi unta kiveksi on jäädä häpeän, turmelluksen vallitessa, ei nähdä, kuulla, onni nukkuessa. Nyt puhu hiljaa, unta älä häädä.”

Eipä taida nukuksissa olo onnistua psykoanalytikoilta, jotka päivittäin joutuvat kohtaamaan omia ja potilaittensa kauhuja. Toivottavasti he jaksavat tehdä sen samalla rohkeudella, jolla Marina Abramović tekee performanssejaan. Hänen retrospektiivinen näyttelynsä oli myös nähtävänä Firenzessä ja herätti ihailua tinkimättömyydellään. Se toi mieleeni Franz Kafkan, jonka mielestä ”todellisesta vastustajasta virtaa rajaton rohkeus sinuun”.

Kirjallisuutta

Kafka, Franz (1989). Keisarin viesti. Suom. Aarno Peromies. Helsinki: Otava.

Michelangelo (1975). Michelangelon runoja. Suomentanut Yrjö Kajjärvi. Helsinki: Otava.